

»Plamen bune protiv Mussolinija je počeo da se širi i u sjevernoj Italiji, među milijun Tiro-laca, Hrvata i Slovenaca.«
(Daily Herald — London)

ISTRA

»Ljudi i žene u Julijskoj Krajini mole Boga za što skoriji pad Mussolinija, koji bi ih oslobodio talijanskog jarma.«
(Daily Herald — London)

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

UNUTRAŠNJA SITUACIJA U ITALIJI

Rat sa Abesinijom jest logično produžavanje spoljne i unutrašnje politike fašističkog režima. Eto zbog čega su posljedice rata i sudbina režima u najtješnijoj vezi između sebe.

Poslije odbacivanja predloga za mir, koje mu je Mussolini nije htio da usvoji, a koje mu je predlagala Ženeva, građani su poimili, da je rat neizbježiv, a prema tome da su neizbježne i sve žrtve koje se traže od njega. U te dane Talijane nije bilo moguće pozvati. Obični talijanski građani, koji su šutili u toku trinaest godina fašističke diktature, bojeći se vlastite sjene, počeli su da govore. »Srednji Talijan« počeo je da kritikuje fašistički režim i samog Mussolinija. Otvoreno su se čule riječi da »nam ovaj rat nije potreban«, i da »je osvajanje Abesinije avantura«. Italijanski obični građani bili su potreseni, kada su doznali jednog dana, da 52 države jednoglasno istupaju protiv njihove otadžbine.

Usprkos pak stalnom istom tempu agitacije štampe, nivo patriotskih raspoloženja, nesumnjivo, sistematski opada. Svaki Talijan, koji mora da trpi nedostatke, počinje da razumijeva da, usprkos nevjerojatnom šumu fašističke propagande, nije riječ o neposrednoj opasnosti za teritorijalnu cjelinu njegove otadžbine. Režim sistematski zahatjeva od radnih masa sve nove i nove žrtve u ime dalekog i nepojmljivog kolonijalnog rata. Uvjerjenje da cijeli svijet koji je protiv rata, samo teži da učini nepravdu Italiji, počinje sve više i više da se gubi i da ustupa mjesto novom talasu nezadovoljstva i kritike postupaka fašističke diktature.

Medjutim, unutrašnja situacija Italije svakog dana postaje sve zategnutija. Svakodnevno su sve manje zlatne i valutne rezerve. Prije godinu dana ove rezerve iznosile su preko sedam milijardi, a sada ne prelaze dvije i po milijarde. Svaki deset dana rata staje najmanje 200 milijona zlatnih lira, jer zbog pada povjerenja prema papirnoj liri Italija mora da vrši svoje kupovine u inostranstvu isključivo sa zlatom. Italija, pošto nema sirovina, prinudjena je u normalno vrijeme da uvozi naftu, uglj, drvo, liveno gvozdje, čelik, bakar itd.

Rat zahtjeva ogromne rashode, a to primorava da se sve više štampa papirni novac. Kurs lire pao je više od 40 posto, a to je neizbježno dovelo do veoma znatnog povećanja svih cijena na unutrašnjem tržištu, do novog znatnog smanjivanja nadnice i životnog standarda radnika.

Afrička ekspedicija bila je preduzeta, najviše, po unutrašnjim motivima. Od 1929 godine, t. j. od početka svjetske ekonomske krize, Mussolini je uvodio u svoju unutrašnju političku igru sve nove i nove recepte, koji su za duže ili kraće vrijeme potpuno dokazali da ne odgovaraju potrebama talijanske stvarnosti. Kao blef pokazala su se i obećanja da se riješi agrarni problem i da se ustupi milijonima seljaka, koji su bez zemlje, teren isušanih močvara. Na isušanim mjestima uspjelo je da se naseli svega sedam hiljada ljudi. Ovo preduzeće stalo je državu stotine milijona lira. Kao prazno brbljanje fašističkih pretstavnika pokazala su se i obećanja da se smanji nezaposlenost i da se poboljša stanje radnika. U toku svih ovih godina broj nezaposlenih stalno se povećavao, a mjesto poboljšanja materijalnog stanja radnika, sistematski su smanjivane radničke nedjelje i nadnice.

Počevši abesinsku ekspediciju, fašizam je odlagao rješenje unutrašnjeg problema. Dvomjesečno iskustvo vojnih operacija pokazalo je, da su računali talijanskog fašizma bili veoma pogrešni. Kao što je gore rečeno, finansijska napregnutost postala je neizdrživa, nedostatci kojima se podvrga-

DR. STANKO SOSIĆ ARETIRAN V TRSTU Zopet številne aretacije v Julijski Krajini

V predzadnji številki je naš list poročal o aretaciji Romana Pahorja, dr. Lada Turine, Ferluge in cele vrste mladeničev iz Tržaške okolice. Le kakih šest fantov je bilo doslej izpuščenih. Drugi, med njimi tudi Roman Pahor in dr. Turina, so bili prepeljeni v koprsko zapore.

Medtem so aretirali zopet več slovenskih mladeničev. V ponedeljek, 12. t. m. pa so aretirali kar na ulici v Trstu znanega mladega slovenskega zdravnika dr. Stanka Sosića, ko je bil na poti k svojim bolnikom. Tudi o vzroku njegove aretacije

ni mogel nihče kaj izvedeti. Očitno je zopet začela ostrejša preganjalna kampanja proti našemu narodu v Julijski Krajini. Naše ljudstvo si ne more tega drugače razlagati, kakor da so to zadnji brezmiselni brutalni čini umirajočega, ki hoče še v zadnjem trenutku pokazati svojo oblast in silo. Italiji očitno ni dovolj, da morajo sinovi jugoslovanskih mater prelivati svojo kri na daljnih bojnih poljanah v Abesiniji za imperijalistične težnje fašističnega Rima, ona hoče še sedaj tudi na domačih tleh zrušiti naše brate, samo zato, ker so sinovi jugoslovanske matere. Radi tega ječi

še vedno na stotine in stotine naših ljudi po raznih temnih ječah Italije, radi tega životarji več kot sto naših ljudi na malaričnih in pustih otokih. Kulturnemu svetu pa hoče Italija dokazati, kako je prav ona pozvana, da ponese kulturo in izobrazbo v abesinsko Afriko. Skrajni čas je, da se razkrinka pravo lice sodobne Italije in da se prikaže vsemu svetu, kako brutalno in barbarsko uničuje Italija zadnje kulturne in človečanske pravice narodni skupini, ki ji je bilo proti njeni volji usojeno, da je prišla pod Italijo!

UHAPŠENI MLADIČI IZ UKOTIČI TUČENI U ZATVORU OPTUŽUJE IH SE RADI PRIPADANJA TAJNIM DRUŠTVIMA — DETALJNE VIJESTI O UHAPŠENIM MLADIČIMA

PAZIN, januara 1936. — Posljednji put smo Vam javili da su nekoji naši mladići iz Ukotiča (Kašcerge) kod Pazina bili uhapšeni i sprovedeni Specijalnom tribunalu u Rim, i da su protiv njima svjedočile dvije naše izdajice, Lovre Majcan i Ivan Kajin iz Vrha. (Tu smo vijest objavili u posljednjem broju op. ur.) Sada vam javljamo tačna imena tih naših mladića za koje se još ništa ne zna:

PETAR UKOTIČ (ne Mate kako je bilo pogrešno otštampano) sin Antona i Franice rođ. Hrvat, rođen 5 maja 1909. Iz Ukotiča kbr. 38.

PETAR JACIN, pok. Antona i Anice Hrvat, rođen 14 aprila 1909. Iz Ukotiči kbr. 50.

MATE DOBRILOVIĆ iz Ukotiča kbr. 48, rođen 15 augusta 1914 od pok. Antona i Antonije Prodan.

RAFAELIĆ RAJMUND iz Ukotiča kbr. 49 rođen 18 februara 1916 od Ivana i Marije Labinjan.

Roditelji nisu mogli da ih vide iza kako su zatvoreni. Govori se da su bili mnogo bijeni, a informirani smo da ih se optužuje i zato jer da su navodno pripadali nekom tajnom udruženju. O tom tobožnjem tajnom udruženju bili su ispitivani i njihovi roditelji.

Infaman projekt riječkoga prefekta da se našim ljudima u Liburniji otme zemlja

Rijeka, januara 1936. — Riječki prefekt Turbacco izdao je naredbu u kojoj se naredjuje vlasnicima neobrađenog zemljišta u Liburniji da u toku mjeseca podnesu prefekturi pismeni projekt o tome što namjeravaju da učine sa svojom neobrađenom zemljom. Svi oni koji taj projekt ne podnesu i koji ne obrade svoje zemljište, izgubit će zemlju koja će biti povijena državi, odnosno Putujućoj poljoprivrednoj školi, da je obrađuje.

Kada se imaju u vidu terenske prilike u Istri, a naročito u Liburniji, gdje je sva

zemlja skup malih dočica i vrtača koje je teško obradljivati, vidi se u kakav je nezgodan položaj doveo mnoge taj dekret prefekta. Jer ima mnogo malih komadića skaljave zemlje uz obalu koju se ne isplati nikako zasijavati. Medjutim prefekt zahtjeva, da se to obradi. Ko ne obradi gubi zemlju, i zemlja prelazi u ruke državi.

Mi se pitamo nije li riječki prefekt član kakovog konzorcija za gradnju jeftinih vila u Liburniji, i ne misli li taj konzorcij na ovaj način doći do besplatnog zemljišta. Ali će vrag doći po svoje...

CENZURA PISEM NAMENJENIH ZA JUGOSLAVIJO FAŠISTIČNI CENZORJI ODPIRAJO KUVERTE IN STAVLJAJU VANJE DRUGA PISMA

Ljubljana, januara 1936. — (Agis.). — Znano je, da se v naših krajevih nad pismom pošto, zlasti ono, ki je namenjena v Jugoslavijo, in od tu prihaja, izvaja najstrožnja cenzura. Premnogo pismo roma v koše, poleg tega pa so skoraj vsa odprta in prebrana. Vendar pa slučaj, ki se je pripetil prav pred kratkim, od danes še nismo poznali. Neki naš emigrant je prejel pismo od svoje matere. Pismo je s Tolminkeskega in nosi žig ambulance Podbrdo-Trst. V kuverti, na kateri je čisto druga pisava kot ona v pismu in prilo-

ženem listku, je bilo pismo, pisano v Starem selu in naslovljeno od pisca na brata. Poleg pisma je bil priložen listek, na katerega eni strani je bilo nekaj pozdravnih besed, namenjenih stricu od nečaka, na drugi pa tudi stricu, menda od nečakinje. Vsa stvar je tako čudna in zapletena, da se ne da iz nje ničesar razbrati. Sklepa se lahko le eno, in sicer da je bilo to od fašistične cenzure nalašč narejeno, le bogve s kakšnim namenom. Naše rojake pa opozarjamo na ta slučaj, ki ni morda ne prvi ne zadnji, le da zanjih ne vemo.

Veliki nemiri med Alpini v Torinu

Vlada ni demantirala te vesti

»Giustizia e Libertà« poroča, da so se vršili veliki nemiri med vojaštvom v Torinu. Demonstracije, ki so bile pred kratkem v Boznu, je italijanska vlada energično demantirala. Simptomatično pa je, da vesti o nemirih v

Torinu niso bile demantirane, čeprav su prinisli antifašistični, angleški in francoski časopisi vesti o tem. Tudi po radiu so bile razširjene te vesti. Demonstracije so se vršile 3. januara v kasarnah alpinov v ulici Verdi. (Agis.)

va talijanski narod stalno rastu. Medjutim, talijanska vojska kreće se i suviše polako, nikako ne može da održi onakve pobjede nad neprijateljem, koje su potrebne režimu. Saopćenja onih koji se vraćaju iz Eritreje puna su detalja o nezadovoljstvu u talijanskoj vojsci s kojim ima da se vodi velika borba, i o padanju onog borbenog duha, koji se vještački ubrzgava prije odlaska iz Italije.

Rat u Africi stoji Italiju i suviše mnogo. Osjećaj velike napregnutosti već čini fašističke političare da su sve više skloni na ustupanja i na traženje kompromisa. Ali, težeći kompromisu, fašistički političari dolaze u nezgodan krug, jer su prikračivane rata, povratak vojske u domovinu i prelaz zemlje na mirno stanje puni opasnosti za režim, opasnosti ne manje od samoga rata.

TRNJEVA POT JUGOSLOVANSKEGA DRŽAVLJANA ŠKOZI ITALIJANSKE JEČE

Ljubljana, januara 1936. — (Agis.). — Ni se dolgo tega, kar je bil iz Italije v našo državu prenat Debevec Jakob, 40 let star, doma iz Bača na Pivki, a rodom iz Lipsenja pri Ložu. Na Baču je živel od svoje mladosti pa vse do aretacije, razen nekaj let med svetovno vojno, ki jih je prebil na bojišču. Ker je bil rojen na ozemlju današnje Jugoslavije je bil ves čas smatran od italijanskih oblasti kot jugoslovanski državljani. Zaradi tega pa je bil tudi vsakemu Italijanu kamen spotike. Že leta 1925. je imel omenjeni Debevec opravka z milico, a v maju 1. 1927. ponovno. Bil je napaden od miličnikov, katerih se je seveda otepel, nato pa je bil aretiran. Odveden je bil najprej na karabinjersko postajo v Zagorju, od tu v Il. Bistrico ter dalje v Reko, kjer je bil 12. dec. 1927. obsojen na 7 let in 3 mesece. Po obsodbi so ga poslali v Reggio Emilia, kjer je prebil 29 mesecev. Ker se kazniški upravi ni zdel posebno vdan fašizmu, je bil pretepen, in sicer tako, da so mu ostali znatni sledovi. Poleg drugega so mu zbili več zob in mu pretili, da ga bodo toliko časa mučili, dokler ne bo vzkliknil: živijo Italija. Za kazen je bil zaprt v kazensko celico, kjer je prebil 3 mesece, in kjer so ravnali z njim prav po nečloveško. Tu je popolnoma onemogel vsled česar je bila kazniška uprava primorana izročiti ga bolnici v oskrbo. Iz Reggio Emilia je bil poslan v Volterro; tu so bile kazniške razmere bolj človeške, vendar pa je moral tudi tu marsikaj pretrpeti, zlasti od strani kaznjencev samih. Tako je več kot po sedmih letih prišel spet iz zaporov, a je bil takoj predan čez mejo našim oblastem brez vsakršnih sredstev. Italijanske oblasti mu niso niti toliko dovolile, da bi se spotoma ustavil doma ter pozdravil domače in vzel s seboj, kar potrebuje. Ves čas so postopali z njim kot z najhujšim hudodelcem, poleg tega pa so ga še posebej sekirali kot neitalijana.

PRAVIČNA OBSODA BRATOV DELFIN V GORICI

V božični številki našega lista smo poročali, da so oblasti konfinirale brata trgovca Delfin, ki imata v Gorici več trgovin z mešanim blagom. Navedli smo tudi, da je bil vzrok tej kazni skrivanje blaga, ki ga bi potem prodajala po višji ceni. Resnici na ljubo moramo popraviti to vest. Ni res, da sta imela v zalogi znatne količine blaga, kar je nedopustno, temveč, kakor se širijo govorice, sta zelo odušako prodajala blago svojim odjemalcem. Oblastem je prišlo na uho, da tehtano blago ne odgovarja dani količini in da ga je vedno manj kot je naznačeno. Zato so se oblasti hotele prepričati. Vsakega kupovalca so neopaženo, hitro ko je zapustil trgovino, odpeljali na kvesturo, kjer so natančno pretehtali blago ki so ga kupili. Ugotovili so, da je pri kilogramu manjkalo nekaj dekagramov. Zato so oblasti izvršile aretacijo obeh bratov in jih konfinirale. Ljudstvo je bilo zelo razburjeno zaradi tega nesramnega odnosa in je z zadoščenjem sprejelo vest, da sta bila trgovca konfinirana. (Agis.)

ZAPLIJENA „ISTRE“

Državno tužništvo u Zagrebu je rješenojem Kas. br. 128-36 od 17. o. mj. zaplijenilo br. 3 »Istre« 17. januara.

Da li će doći do rata na Sredozemnom Moru

Kad bi se danas primjenile petrolejske sankcije to skoro i ne bi bila mjera za sprečavanje rata u Africi nego bi to više značilo hitac u glavu jednom režimu. Danas se i ne postavlja pitanje o okončanju rata ratnim uspjehom Italije u Abesiniji, već diplomatskim putem, što znači izvlačiti Italiju iz jedne nevolje u koju se strmoglavio zaletila.

Uvjerjenje o »lakoj pobjedi« koja će uslijediti, kad se budu potkupljeni rasovi jedan za drugim predavali Talijanima, dočaravalo je ovaj ratni pohod kao jednu triumfalnu šetnju pod slavolucima.

I ako su Talijani vrlo dobro poznavali i vojničke i političke prilike i neprohodnost zemljišta i ubitačnu klimu u Abesiniji, ovo srljanje u jednu veliku opasnost može se tumačiti samo time, što su mjerodavni, toliko željni ratnog uspjeha, o kome su gođinama deklamovali, prosto na prosto nasjeli izvještajima svojih predstavnika tajne obavještajne službe. Nije si pomišljalo na to, šta će biti onda ako podmičivanje ne uspije ni sa teškim milijunima lira.

Danas je ras Guksa bijela vrana a iza njega se više nijedan vidjeniji poglavica nije predao. Pored ove teške greške i druga je, koju navodi general Lazarević u svojim razmatranjima o tom sukobu. Talijani su morali svojom oružanom i tehničkom nadmoćnošću prosto pregaziti protivnika, čime bi prikralili rat, onemogućili protivniku da se skoncentriše i naoruža, spasil moral vojske i poštedili je od bolesti koju izaziva klima naročito u kišno doba. Sada se broj neprilika povećao. Pored navedenih terenskih i klimatskih poteškoća sa rdjavim saobraćajnim vezama i teškoćama snabdjevanja trupa, dolaze još dvoje ali i ponajteže: oružani neprijatelj i financijske nevolje kao posljedica dugotrajnog rata.

Sve ove gore navedeno, a naročito ova dva posljednja čimolca stavljaju ovaj pot-hvat u vrlo ozbiljnu situaciju, koja može biti i katastrofalna, ako Evropa ne izvuče Italiju iz nezgode u kojoj se sad obrela. Period velikih kiša može biti suđbonosan, jer je inicijativa na frontovima prešla u ruke Abesinaca... A petrolejske sankcije postaju skoro izlišne.

Zabrana uvoza petroleuma bila bi presudna za daljnje vođenje rata. Avioni, automobili, tankovi, gutaju grane količine derivata ove dragocjene tekućine. Po mišljenju stručnjaka došao bi i rezervama za 2—3 mjeseca kraj.

Kao protumjera tim sankcijama stavlja se automatski u pokret i flota, kako sa strane onih koji sankcije primjenjuju, tako i sa strane Italije. Situacija se u Italiji još pogoršava jer je i flota, naročito moderne jedinice, gonjena naftom.

Talijani posjeduju dobru mornaricu, naročito krstarice od 10.000 t. tipa »Gorizia«, imaju brze i moderne razarače, moderne podmornice, borbene čamce, »mas«, jaku avijaciju i linijske brodove, »dreadnoughte«, sve dakle što ima Engleska, samo Italija u manjem broju.

Ako dodje do velike bitke na moru, nju odlučuju veliki linijski brodovi, »hiper-dreadnoughti«, a tu su Talijani mnogo slabiji. Italija ima 6 takvih linijskih brodova, a Engleska ih samo u Sredozemnom moru ima 17, što već i po tonaži (oko 450.000 t.) predstavlja snagu cijelokupne talijanske flote. Talijanski linijski brodovi su stariji, manje tonaže i slabijeg naoružanja od engleskih. Dva najveća talijanska broda su »Gaio Duilio« i »Andrea Doria« građeni 1913 god., imaju tonažu 22.700 t. i po 13 topova od 30,5 cm i oklop od 254 mm. Ostali brodovi su manji i stariji od ovih. Najstariji od boljih brodova je »Dante Alighieri« građen 1910 god.

Medjutim najstariji engleski bojni brod u ovom sastavu građen je 1913 god. i svi imaju topove od 38 cm, tonažu 28.000 t i oklop od 343 mm. Ti su brodovi tipa »Kraljice Elizabete«, dok je »Hood« još jači i moderniji i predstavlja najjači bojni brod na svijetu. Dva komada ovog najvećeg tipa već se nalaze u grčkim vodama.

Italija nema ni jednog nosača aviona dok ih Engleska ima pet, što predstavlja jednu čitavu pokretnu avionsku bazu, pored baze na Malu, Aleksandriji i Kipru.

Mussolini je vrlo dobro znao, zašto je počeo da gradi 2 ratna broda od po 35.000 t. Bez velikih linijskih brodova nema velike pomorske sile. Ova dva broda, ako se dovrše, bit će najveći i najjači brodovi na svijetu i od ogromnog značaja u pomorskoj politici.

Današnji veliki talijanski brodovi ne mogu se ni po težini, ni po savršenosti ni naoružanju niti po broju nositi sa engleskim gorostasima. U eventualnom sukobu na Sredozemnom Moru moglo bi se dogoditi, da Italija ostane bez glavine svoje flote, bez većeg dijela linijskih brodova, koji bi se našli na morskome dnu, čime bi Italija izgubila mnogo od svog značaja kao velika pomorska sila.

Ako se uzme u obzir da jedan moderan hiperdreadnought stoji blizu 4 milijarde dinara, to bi za Italiju, koja će nakon rata imati razrivene finansijske prilike, značilo ogroman finansijski napor, ako bi htjela da brodove izgradi.

Rat u Sredozemnom Moru za Italiju je sekundarnog značaja i ima preventivan karakter: da zaštiti transporte petroleuma, koji je od životne potrebe za vođenje rata. Da li će taj težak zadatak moći da izvrši udružena flota i avijacija?

ING. ANTE LORENCIN.

PLAMEN BUNE PROTIV MUSSOLINIJA SE ŠIRI

PIŠE ENGLESKI LIST »DAILY HERALD«

Veliki londonski list »Daily Herald« od 14. januara donosi na uvodnom mjestu članak svog naročito dopisnika u Italiji pod naslovom: »Revolucija se širi i u Sjevernoj Italiji«, u kojem između ostalog veli i ovo: »Plamen bune protiv Mussolinija je počeo da se širi i u Sjevernoj Italiji, među milijun Tirolaca, Hrvata i Slovenaca, koji su u 1919. godini potpali pod vlast Italije, a koji sada dezertiraju iz talijanske vojske. Bjegunci prodiru kroz jugoslovenske, švicarske i austrijske granice. Svi ti begunci odlučno tvrde, da ne žele ni da rade ni da se bore za jednu zemlju, koju mrze iz dubine duše. Svi oni pričaju kako

ljudi i žene, koji su ostali u Južnom Tirolu i u oblasti na sjeveroistočnim obalama Jadrana, mole Boga za što skoriji pad Mussolinija, koji bi ih oslobodio talijanskog jarma«.

Citirajući zatim riječi južnotirolskog prvaka profesora innsbruskog univerziteta g. Eduarda Reid-Nicolusia, koji mu je opširno izložio stanje njemačkog elementa u Južnom Tirolu, njihov težak položaj i mržnju prema Italiji, naročiti dopisnik »Daily Herald« u vezi s time završava svoj opširan izvještaj ovim riječima: »Isto raspoloženje i iste žalbe su na jugoslovensko-talijanskoj granici gdje Mussolini pokušava da nametne silom svoju volju nad ne-

kih 600.000 do 700.000 Hrvata i Slovenaca, koji tako isto uporno mrze Italiju. Ova je mržnja isto tako važna, kao i duhovna revolucija više razdražljivih Tirolaca. Hiljade Hrvata i Slovenaca već su našle utočište u Jugoslaviji, gdje su zaposleni ili u specijalnim logorima, ili na poljoprivrednim imanjima, i svagdje, gdje njihov rad može biti iskorišćen. Ovi begunci ne žele ni pod koju cijenu, da se bore za Mussolinija i prije su spremni da rizikiraju život kod pograničnih stražara. Tako su mnogi begunci poubljeni od talijanskih stražara prilikom pokušaja, da se prebace bilo u Austriju, bilo u Jugoslaviju.

STRAHOTE RATA U ABESINJI

TRI STOTINE MILICIONERA OSLJEPILO OD OTROVNIH PLINOVA KOJI SU BILI NAMJENJENI ABESINCIMA — IZVJEŠTAJ ENGLESKOG NOVINARA SA RATIŠTA

Car Haile Selasie je pozvao strane ratne dopisnike da posjete front kod Makale kako bi se mogli uvjeriti da je Makale zaista okružen kao nekim željeznim obručem abesinskom vojskom. Dopisnik engleskih novina Spencer Price je s ostalim novinarima otišao na front, pa je poslao svojem listu dopis u kojem opisuje strahote rata na eritrejskom frontu.

Spencer Price tvrdi da najveće poteškoće prave Talijanima urođenički vojnici, zapravo poglavice i stariješine tih vojnika koje su se predale Talijanima. Izdajstvo i nevjernost tih »oslobodjenih« Abesinaca zadaje najveće brige maršalu Badogliu.

Ti Abesinci koji su se tobože predali Italiji, tvrdi Price, vrše velik utjecaj na talijanske askare, tim više što među njima ima mnogo onih koji su se predali Talijanima s odobrenjem abesinskih vlasti kako bi lakše mogli vršiti špijunažu. Ti špijuni daju Abesincima optičkim signalima

vijesti o kretanju talijanske vojske. Po mišljenju toga engleskoga novinara je od polovine decembra dalje Abesincima poznat i najmanji pokret talijanskih trupa, jer se svaka pregrupacija četa dostavlja tajnim signalima Abesincima.

Isto tako su u zadnje vrijeme cijeli odredi talijanskih askara prešli za vrijeme borbe na abesinsku stranu i počeli su da sa talijanskim mitraljezima kose talijanske redove. Maršal Badoglio je počeo oštru borbu s tim nesigurnim elementima, ali ta borba sa špijunima je u tom terenu vrlo teška i skoro bezuspješna. Na kraju svega ipak ne može sve askare istrijebiti. U najboljem slučaju mogao bi da se odrekne askara u tom ratu. Prema tome se Talijani moraju boriti na dvije strane: s jedne strane abesinska vojska, a s druge strane špijuni i nepouzdati askari u vlastitoj vojsci.

Osim toga priča Price i ostale strahote

toga rata oko Makale, za koje se ne može doznati iz nikakvih službenih izvještaja. Pred nekoliko dana, kaže taj Englez, dogodio se kod Makale žaloštan i grozan slučaj. Orovni plin kojega su Talijani bacili na abesinske linije se nenadano osvetio Talijanima. Vjetar koji je ispočetka puhao prema abesinskoj strani se nenadano okrenuo i potjerao je otrovni plin na talijansku stranu. Kroz nekoliko minuta je od plina oslijepilo 300 mladih fašista koji su baš bili prispjeli iz Napulja i koji su proživljavali svoje prvo vatreno krštenje.

Savremene metode rata je nemoguće provoditi u Abesiniji. Teški topovi, tankovi i aeroplani su vrlo često neupotrebljivi, pa se često vrše očajne borbe na nož, u kojima su Abesinci uvijek spretniji i jači od Talijana. Da bi u takovim borbama mogli da odolijevaju Abesincima uveli su Talijani u nekim pukovima poučavanje u japanskom načinu hrvanja »dži-džicu«.

Još o nevrijednom božjem službeniku Mariju Sirci

Novije vijesti o Sirci iz Buzeta

Buzet, januara 1936. — Pod naslovom »Nevreden božji službenik Mario Sirci, župnik u Vrh pri Buzetu« je donijela »Istra« od 10. o. m. članak o spomenutom župniku. Ja ću opisati njegov boravak u Vrh, ali radi isprave nesporazuma moram da navedem kako sam ja bio javio da je puljski prefekt bio pozvao župnika iz Vrh kod Buzeta Sibenika Franju da se opravda što u crkvi podržava hrvatski jezik. Vi ste medjutim u »Istri« od 8. decembra 1935. javili mjesto Sibenik Franjo Sirci Marrio, pa je tako nastao nesporazum. Možda je ovako i bolje, jer da nije toga nebi se bilo pisalo o nevrijednom Sirci.

Sirci Mario je proganjao naše molitve u Vrh kod Buzeta. On je tamo bio došao odmah iza kako je bio rekao mladom misu u martu 1932. Desetak dana iza toga je zabranio svaku upotrebu našega jezika u crkvi. Narod se bio pobunio, pa je jedna deputacija seljaka bila otišla biskupu Fogaru da se potuži na Sircu.

Malo iza toga Sirci je bio premješten u Krkavce i Šmarje kod Kopra.

Sirci je pomagao u potjerivanju našega jezika iz crkve dekan iz Buzeta Vascotti. Kada je Sirci morao da ide iz Vrh tada su on i Vascotti tužili naše crkvene stariješine iz Vrh vlastima u Buzet, pa su bili mnogi uhapšeni, ali su ih iza dva dana bili pustili, jedino je Buljevac Mate bio optužen Specijalnom tribunalu.

Iz Šmarja je Sirci došao u Buzet 1934 u jesen, a ne u Vrh. U Buzet je došao na mjesto Vascottijevo, dok je taj premješten u Trst za zasluge.

Sirci je u Buzetu izbacio i onaj posljednji naš »očee naš« na kraju mise. Narod na Bužeštini ga mrzi, a djeca, pa čak i stariji, ga zovu »Manja mačke«.

U Vrh je medjutim sve od 1932. kada su istjerali Sircu mladi župnik Sibenik Franjo. Narod ga voli i poštuje.

Nove potujčevalnice v naših krajih

V vasi s 14 družinami bo otvorjena nova šola

Postojna, januarja 1936. — (Agis) Italijanski časopisje z veseljem pozdravlja otvoritev cele vrste enorazrednic v naših krajih, ki jih je ustanovila znana družba za poitalijančevanje naših otrok »Italia redenta«. Med drugimi spada med te tudi enorazrednica v mali vasi nad železniško progo med Kilovčani in Trnovem na Ratečevem brdu. — Vas sama šteje komaj 15 hišnih števil. Od občinskega sedeža, ki je na Premu in kjer je tudi že od nekdaj polna dvorazrednica, je vas oddaljena morda več kot uro hoda. Semkaj so tudi otroci iz Ratečevega brda hodili v šolo do zadnjega časa, ko je bila v Sp. Bitnjah otvorena enorazrednica z eno učno močjo. S tem je bila šoloobveznim otrokom zlasti iz Ratečevega brda pot v šolo skrajšana ravno za pol ure. No, in z novim letom, kot gleda vsa stvar, so dobili šolo celo v vas. Otvoritev te enorazrednice nima nobenega drugega namena kot da pospeši raznarodovanje naših otrok. Vas sama je popolnoma odrezana od ostalega sveta in njeni prebivalci ne pridejo v stik skoro z nikomur, še manj pa otroci, ki so seveda po fašističnih načelih potrebni posebne

vzgoje in nege. Za tako zdravo prebivalstvo kot so Ratečevci je to prava šiba božja. Do zdaj se jim ni bilo treba bati ne ovaditva, ne kake druge zahrbtnosti; bili so navezani sami nase in so tako tudi najboljši shajali. Z novo ustanovo v vasi pa se je bati, da bodo za marsikaj prikrasjani, pridobili pa ne bodo prav ničesar. H koncu naj še pripomnimo, da je to že druga ustanova »Italije Redente« v premski občini. Na Premu samem je že od leta 1927 otroški vrtec za vso faro, ki že od vsega početka težko obremenja premsko občino. Občina šteje okrog 1660 duš in je imela do leta 1926 samo eno dvorazredno šolo na Premu. Priznati moramo, da je bilo to premalo, zlasti glede na šolske prostore, ki so bili res premajhni in deloma nezdravi. Leta 1927 je dobila občina otroški vrtec, nekako leta 1928 je bila v sednji vasi v Čeljah otvorena enorazrednica, pred par leti v Bitnjah druga enorazrednica in letos še tretja na Ratečevem brdu. Kljub temu gostemu omrežju šol, ki se pa kot vidimo vsako leto še zgoščuje, postajajo naši otroci počasi analfabeti.

AMERIKANCI PROTI TALIJANSKOG FAŠIZMA

VELIK ZBOR PROTI FAŠIZMU I RATU U CLEVELANDU

Prosveta — Chicago, javlja da je 3. 4 i 5. januara bilo u Clevelandu (USA.) velik zbor protiv talijanskog fašizma i rata. Zbor je sazvala Liga protiv rata i fašizma. Na kongresu je bilo oko 4.000 delegata, koji su jednodušno osudili fašizam i talijanski napad na Abesiniju.

AMERIČKI STUDENTI PROTIV TALIJANSKOG FAŠIZMA

Nešto oko 200 studenata sa Columbia University u Newyorku, primilo je zakletvu, da neće podupirati nikakav rat, koji bi Sjedinjene Države mogle povesti. Studenti su nadalje osudili imperijalizam i fašizam, u svim njegovim formama, a osobito talijansku invaziju u Abesiniju.

NAZADOVANJE

I PROPADANJE TRSTA

ZABRINUTOST TRŠĆANA ZA BUDUĆNOST. — OPASNOST OD SUSAKA.

»Frankfurter Zeitung« se u jednom dopisu iz Trsta osvrće na promet tršćanske luke i ispituje, da li je on i koliko pogodan primjenom sankcija protiv Italije. U dopisu se ističe, kako je posljednjih mjeseci prije početka primjene sankcija protiv Italije, to jest do 18. novembra, promet luke bio dosta živahan, pa je čak bio i veći nego predjašnjih godina. Medjutim se je situacija poslije 18. novembra iz temelja izmijenila. Trst, koji je uvijek živio od tranzitnog prometa, danas je spao samo na promet s Austrijom i Mađarskom, a taj nije baš velik, dok je otpao mnogo veći promet s Čehoslovačkom koja učestvuje u primjeni sankcija. Najveći dio prometa koji se je za Čehoslovačku do sada obavljao preko Trsta, prolazi sada preko Susaka, osobito otkad je stupila na snagu čehoslovačko-jugoslovenska lučka tarifa. I za budućnost treba takodier očekivati, da će Čehoslovačka velik dio svog prekomorskog prometa obavljati preko Susaka.

Na kraju dopisa ističe se, kako su tršćanski privredni krugovi zbog toga veoma zabrinuti i nastoje svim silama, da takav razvoj stvari, koji je za budućnost Trsta veoma opasan, zaustave.

KAKO DARUJEJO TRŽAČANI POROČNE PRSTANE

Trst, januarja 1936. (Agis.) — Nabirna akcija se vrši s polno vnmom in na tisoče prstanov so, že zbrali na tajništvu fašja. Trst seveda ne sme zaostajati tudi v tem pogledu za drugimi mesti v Italiji. Za mnoge revne ljudi je »darovanje« prstana precejšen udarec. Saj jim predstavlja ta predmet edino vrednost, ki jo še imajo. Nihče se ne veseli tega darovanja. Pravijo pa, da so tudi to vprašanje Tržčani ugodno rešili. Kaj so napravili? Nabavili so si za par centezimov prstane iz medi in te so potem »blagohotno« darovali fašju. Nabiralni aparat je posloval dokaj avtomatično in zaradi velikega navala nihče ni natančno gledal na prstane. Toda fašisti so kmalu zapazili, da so jih Tržčani potegnili. Ko so pregledali prstane na fašju so ugotovili, da jih je skoro polovica iz medi. Hitro so postavili na fašju, kjer oddajajo prstane, policaje in zlatarje, ki vsak prstan preiščejo in zapišejo darovalca. Drugi so se rešili tega vprašanja na ta način, da so kupili prstane manjše vrednosti, ki vsebujejo manjšo količino zlata. Tudi to nakano so odkrile oblasti in so postavile pri vseh zlatarjih stražnike, da so s tem preprečili kupovanje.

FAŠISTIČNI »DOPOLAVOR« V OBMEJNEM PODBRDU DOBIL LASTNO POSLOPJE

Podbrdo, januarja 1936. — (Agis.) — V Podbrdu je bilo 6. t. m. to je na fašistično »befano« slovesno blagoslovljeno novo poslopje, namenjeno za podbrski »dopolavor«. Stavba je velika in obsežna, opremljena z lepimi prostori, med katerimi ne manjkajo tudi prostori za plese in razne prireditve.

Za vrijeme defilea

Izgleda da će defile trajati još čitav sat.
Ja bih nešto popio!

KAJ SO HOTELI VSE
FAŠISTI IMETI

Ko so pričeli fašisti vojno z Abesinijo in je vladalo povsod še velikansko nardjenje in zaupanje, je krožil v glavah osvajačev sledeči načrt:

1. napad v Abesinijo na večih frontah,
2. napad z letali in ladjami na Malto s Sicilije,
3. napad z letali in ladjami na Gibraltar s Sardinije,
4. napad z letali, z ladjami in iz kopnega na Egipt s Cirenajke,
5. zavzetje nekaterih letalskih baz radi zmanjšanja posledic zaprtja Suez.

Ta načrt so sestavili, ko jim je bilo onemogočeno vsako delo v smeri proti Balkanskemu polotoku. Ni seveda izključeno, da bi se ne to ponovno vrnilo, če bi jim na jugu uspelo izvesti količkaj, kar so si zahtevali. Vendar pa vidimo, da si še dolgo ob prvi točki razbijajo zobe.

DO POSLJEDNJE KAPI KRV

Rimska mladež u boj vrvi
Abesinsku moč da smrvi
I da čuda stvara,
Čeznjom gori
Da se bori
Do poslednje kapi krvi —
Poslednjeg askara!

Talijanska povijest i
sankcije

Jedan Francuz, na povratku iz Italije, pričao je ovih dana slijedeću zgodico:

»Bio sam jednog dana gost neke rimske obitelji. Gospodja me nenadano upitala:

— Dakle, Francuska je postala naša neprijateljica!

— Ko vam je to rekao?

— Moj sin.

Njezin sin ima 10 (deset) godina. U školi im je učitelj tumačio aktuelne događaje na slijedeći način: — Italija je u Svjetskom ratu potukla sve neprijatelje saveznika. To je omogućilo Francuskoj da dobioje Alzas i Lorenu i da poveća svoje kolonijalno carstvo. Talijani nisu od te svoje pobjede dobili ništa a sada je Francuska izdala svoju bivšu spasiteljicu nastojeći da je izgledni kako ne bi pobijedila u Istočnoj Africi.

Dakle sankcije će ipak donijeti neku korist, jer će talijanska djeca napokon doznati na koji način su Talijani u Svjetskom ratu potukli sve neprijatelje i time spasili Francusku. Djeca će to doznati malo kasno — nekih osamnaest godina iz Kobarića — ali bi se varao onaj ko bi ustvrdio da im to neće koristiti kad ponarastu.

PELJALI SO NAS KOT
TELETA V KLAVNICO

(Kaj pripoveduje ubežnik — »Abesinec«).

V začetku januarja se je pridružil velikemu številu naših »Abesincev« (dezertirjev radi abesinsko-italijanske vojne) še tak »Abesinec«, o katerem bi lahko rekli, da ga je prav čudežna usoda rešila iz abesinskega pekla. Bil je takorekoč že na pragu Somalije. Pa poslušajmo ga, kaj bo povedal.

»Bil sem že v Jugoslaviji in slučajno sem dobil službo v kraju prav blizu meje. Po krajšem času sem si domišljal, da običnem skrivaj svoje v Julijski Krajini. Šel sem brez vseh dokumentov, da bi se v slučaju aretacije lahko izgovoril, da sem jugoslovenski državljani. Imel sem smolo. Onkraj meje so me kmalu ujeli in kljub mojemu napačno navedenemu imenu, so me poznali po pravem imenu. Peljali so me v Postojno in me tam zaprli 9 dni.

Nato so me spravili na »Officio di leva« v Gorico, in me potrdili k vojakom. Baš ko sem mislil, da dobim »congedo« (1. septembra 1. l.) pa je postala abesinska zadeva zrela za eksplozijo in namesto domov sem bil prestavljen v drugo, mobilizirano divizijo v Ankonu.

Med vojaštvom je vladala žalost in skrb, ker smo vsi čutili, da se pripravljamo na odhod v Afriko. Začele so že prve dezertacije, ki so se ponavljale dan za dnem. Iz Ankone je tačas, ko sem bil jaz tam dezertiralo 15 naših fantov: med de-

Posljednje vijesti

JUGOSLAVIJA IZJAVLJUJE U ŽENEVI DA ĆE STUPITI
NA STRANU ENGLJSKE

Francuska, Grčka, Turska i Jugoslavija pomoći će Englesku u slučaju rata na Mediteranu — Službeni izvještaj Društva Naroda

Današnje novine donasaju slijedeću vijest iz Ženeve: U vezi izvještaja kojega je Eden dao u Ženevi o pregovorima za slučaj talijanskog napada na englesku flotu u Sredozemnom Moru, predali su pojedini predstavnici zainteresovanih država svoje pismene odgovore predsjedniku osamnaestorice, i ti su odgovori danas objavljeni od tajništva Društva Naroda. Među predstavnicima

Francuske, Turske i Grčke dao je jugoslavenski predstavnik dr. Božidar Pu-rić sličnu izjavu koja glasi:

»Čast mi je potvrditi da je jugoslavenska vlada u istinu upitana od britanske vlade, te da je rađeći u potpunom sporazumu sa svojim saveznicima odgovorila, da neće propustiti, ako se predviđeni slučaj ostvari, da izvrši obaveze koje je na sebe uzela Paktom«.

AMERIČKA ISELJENIČKA ŠTAMPA O NAMA

Šta radi Italija sa našim narodom u Istri?

»Svijet«, New York, donosi opširan članak o zlostavljanju slovenačkog i hrvatskog svećenstva i naroda u Istri i Gorici pa kaže:

»Mi smo više puta kazali, i sa mnogim primjerima dokazali da je Rim najveći i najopasniji neprijatelj našeg naroda. Sa ovim hoćemo da kažemo, da kada bi Mussolini uspio da proguta masni komad, Etiopiju, koja mu je u grlu zapela, prvi zalogaž za kojim bi poletio bila bi Dalmacija. Što bi se tada u našim krajevima dogodilo to će naši ljudi najbolje razumjeti ako pročitaju što se događa našoj braći u otoj nam Istri.

Puljski prefekt Cimatori smatra se za duhovnog poglavara u svojoj provinciji. Bez obzira na biskupski ordinarijat. On je očito sa pristankom viših političkih faktora

još prije nekoliko mjeseci izdao naredbu, da preostali hrvatski i slovenski svećenici ne smiju poučavati našu djecu u vjeronauku na materinskom jeziku.

Kako neki svećenici nisu primili ovu naredbu oni su ih kaznili. Stavljani su pod policijski nadzor ovi svećenici porečko-puljske biskupije. (Citiraju se svećenici o kojima smo već pisali u »Istri«. Op. ur.)

Svi ovi svećenici i upravitelji župa bili su kažnjeni samo zato što su učili jugoslovensku djecu po načelima i propisima katoličke crkve na svome materinskom jeziku.

Protiv tako neosnovanog i nepravdnog postupka protestirao je čak i sam porečko-puljski biskup Pederzoli, koji uvijek podupire fašističke vlasti u njihovoj borbi protiv slovenskog naroda u Istri.

Italija je platila do sada 350 milijuna dinara takse
za prevoz trupa kroz Sueski kanal

Što je sve do sada prevezeno kroz Sueski kanal

Društvo Sueskog kanala objavilo je statističke podatke o prevozu kroz kanal od 25. juna do 25. decembra prošle godine. Taj je prevoz bio namijenjen isključivo u talijanske vojne svrhe. Prema tim podacima prošlo je kroz Sueski kanal za to vrijeme 445 talijanskih transportnih parobroda sa slijedećim ratnim materijalom namijenjenim Abesiniji:

246.361 vojnika i ratnih radnika, 24.287 teglećih životinja (mule, magarci, konji), 770 deova, 1481 teretnih automobila i drugih vozila, 268 aviona, 40.343 tone municije, 39.655 tona ugljena, 33.490 tona lijesa, 44.496 tona slame, 11.775 tona cementa, 19.000 tona mesa, 13.309 tona alkoholnih

pića, 1660 tona žigica, 20.009 tona streljiva 7483 tone upaljivih bomba, 250.757 tona oružja, 29.578 tona benzina, 9564 tone petroleja, 27.820 tona pogonskih ulja, 8298 tona teških ulja, 9000 tona pitke vode. — Iz Afrike u Evropu prošlo je istodobno kroz kanal 338 talijanskih parobroda sa 35.697 bolesnih i ranjenih ljudi.

Sueskom društvu platila je Italija na ime prevoznih taksa 1.423.508 funti i 15 šilinga (u našem novcu okruglo 350 milijuna dinara). Akcionari Sueskog društva dobili su koncem godine masne dobitke, jer su po akciji dobili 89.17 franaka dividende prema 51.80 u lanjskoj godini.

V ŠESTIH LETIH JE ŠTEVIL
NARASLO KOMAJ ZA 300 OSEB!

Trst, januarja 1936. — (Agis). Po dolgem pesimizmu so se Tržičani nekoliko potolažili glede demografskega gibanja v mestu. Letošnje leto je namreč prekosilo vsa ostala leta v pogledu poroka za več sto. Naj navedemo nekaj števil o porokah:

1. 1930 je bilo 2.178 porok,
1. 1931 je bilo 1929 porok,
1. 1932 je bilo 1.737 porok,
1. 1933 je bilo 1.809 porok,
1. 1934 je bilo 2.030 porok.

V prvih enajstih meseci 1935. pa so zabeležili že 2.460 porok, kar da upati, da jih bo do konca istega leta okoli 2.700. V tem pogledu se je Trst torej

»poboljšal«. Če si predočimo vsa sredstva, nagrade itd. ta uspeh se nam ne bo zdel preveč važen. Toda kar je pomembnejše, število rojstev pada. Smrti in rojstva so skoro enaka po številu. Število tržaškega prebivalstva je na mrtvi točki, ne raste in tudi ne pada. To je tisto kar vznemirja. Tega do sedaj niso mogli na noben način zboljšati. V šestih letih je tržaško prebivalstvo naraslo komaj za 300 oseb! Samo dve mesti v Italiji sta na slabšem. Rim ima samo v enem mesecu trikrat večji prirastek! Poleg tega ima Trst čez 9.000 žensk več kakor moških. Posebno veliko je število vdov v primeri z vdovci.

zertirji pa je bilo tudi mnogo Piemonte-zov, Tirolcev iz Poadžija in drugih severnih Italijanov.

Ko smo zamenjali obleke in namesto »grigioverde« dobili rjave kolonijalne kroje s tropskimi klobuki, je bila naša usoda zapечатena. Vojaki so jokali in preklinjali brez vsakega obzira vse, kar so mogli. Največkrat je bil na dnevnem redu Mussolini in njegov fašizem. Ni bilo niti enega med vojaki ki bi skušal opravičiti Mussolinija in ga zagovarjati. Tudi podoficirji in častniki niso na vse divjanje in preklinjanje reagirali; temveč mirno vse preslišali. Kdo bi drezal v sršenje gnezdo. Sicer pa tudi med častniki niso vsi navdušeni za abesinsko avanturo. Pri naši kompaniji smo imeli tenenteja, ki je imel Slovence zelo rad in ko smo šli k prisegi, nam je rekel naj prisujemo z besedo »buro«, namesto »giuro«. Seveda smo ga ubogali.

Nerazpoloženje vojaštva se kaže tudi v raznih pesmih. Tako so fašistično popevko

Una maschia gioventu
con romana volonta
ispremenili v »Una maschia schiavitu«... V modi je bila tudi pesem

»In Abissinia si mangia banane,
in Italia si muore di fame.«

Tudi sem pričel misliti na beg. Nekaj večera malo pred odhodom v Neapelj je prišel k meni Florentinec, antifašist in mi povedal, da so nekateri dezertirali z motornim čolnom v Jugoslavijo. Predlagal mi je, da storiva tudi midva isto. Fant je mehanik in tako sva upala, da bo šlo po

sreči. Ko sva pa iskala kak motorni čoln, ki bi bil privezan v takem kraju, da bi se lahko neopaženo odpeljala, sva sicer našla čoln, ki bi bil primeren, a bil je zaklenjen z debelo verigo. Tako sva morala opustiti to najino namero.

Vojaštvo pa je postalo še bolj demoralizirano po dveh samomorih v našem polku. Ustrelila sta se dva vojaka; eden odma iz Padove, drugi iz Bolonje.

Da preprečijo dezertiranje smo imeli »apello« trikrat na dan. Končno so nas stlačili na vlak in so nas odpeljali v Neapelj.

Tu smo se vkrcali na tovorni parnik »Cesarea«. Po vkrcanju so ugotovili, da sta zopet izginila dva vojaka. Parnik je imel iz surovega lesa zbite postelje v treh nadstropjih. Postelje so namestili po vseh prostorih in celo na krovu. Na parniku nas je bilo krog 6000 mož in je vladala na njem silna gneča. Srečen je bil, kdor se je lahko prerinil k oknu, ker smo trpeli grozno od velike vročine. Drugače je vožnja potekala mirno. Nihče nas ni nadlegoval. Dobili smo dovolj hrane in vode in dnevno dvakrat kavo in vino. Nihče pa tudi ni vedel točno kam se pravzaprav peljemo. Edino to nam je bilo jasno, da gremo v Afriko. Po treh dneh vožnje smo prišli do Sueskega prekopa in ga nato pasirali. Vročina je bila vedno hujša in je dosegala 45°C.

Iz Rdečega morja smo prišli v Indijski ocean in že smo zagledali v daljavi somalsko obrežje. Tedaj pa se je ladja ustavila. Stali smo na mestu kakor štiri ure. Na-

JEDNA NAŠA TRIDESETGODIŠNJICA

JOSIP A. KRALJIĆ,

osnivač i prvi urednik »Mladog Istrana«

Mnogi će se od naših starijih sjećati onih dana, kad je — upravo prije trideset godina — počeo izlaziti istarski omladinski časopis »Mladi Istran«. Bit će im u živoj uspomeni list, koji je bio namijenjen mladim Istranima, da među njima izvrši koristan zadatak u smislu tadašnjih naših nastojanja u narodnom i prosvjetnom pogledu. Zadatak osobito potreban, kad se znade od kolikog je značenja za budućnost svaki rad među mladima, sa mladima i za njih. U našem slučaju, u Istri, bio je taj posao prije trideset godina potrebniji u toliko više u koliko je bila značajnija i odlučnija uloga i rad hrvatskih pučkih škola (kojih u ostalom nismo nikad imali u broju koji nam je pripadao i koji bi nam bio odgovarao) u prosvjetno-pedagoškom i narodnom pogledu.

»Mladi Istran« okupljao je oko sebe najmlađe Istrane. Njegova korisna uloga među istarskom djecom započela je početkom 1906. godine. Prvi je broj »Mladog Istrana« izašao 15. januara, u Pulj.

Tome je prije par dana prošlo dakle upravo trideset godina.

Gotovo sve vrijeme od ovih trideset godina ispunjeno je, sa nekim prekidima, djelovanjem ovog prvog našeg omladinskog lista u Istri. Doduše list je doživljavao ne samo prekinde u svom izlaženju (prekide, diktirane najtežim prilikama), nego je mijenjao više puta i svoje ime, ali se njegova životna nit nije ipak sasvim prekinula. Najprije kao »Mladi Istran«, a iz toga kao »Mladi Istranin« pa onda »Mladi Hrvat« i onda još jednom »Mladi Istranin« — prvi naš omladinski listić živi, opet pod drugim imenom i u sasvim izmijenjenim okolnostima, i — danas.

Živi kao Radečičev listić »Mali Istranin«, koji nastavlja tradicije »Mladog Istrana« — jer mu je srođan i bliz ne samo po imenu, već još više po zadaći. A da se može govoriti o kontinuitetu potvrđuje i činjenica da su i urednici i glavni suradnici nekadašnjeg »Mladog Istrana« danas također među prvim suradnicima »Mladog Istranina«. Josip Kraljić i Viktor Car-Emin, Katalinić i Vladimir Nator — kojih su imena vezana kroz dugo godina u proteklom periodu od trideset godina uz stranice ovog jednog omladinskog lista pod raznim imenima, — ispunjavaju i da-

to se je ladja obrnila in na naše veliko začuđenje krenila na pot odkoder smo prišli. Vsem je odleglo in začelo se je ugibanje kam nas sedaj peljejo. Ko smo ugotovili, da gremo zopet v Sredozemsko morje in je tudi Eritrea za nami, je zavladalo veliko veselje. Spet smo začeli delati načrte za beg in upali smo, da nas v najslabšem slučaju peljejo v Libijo na egiptsko mejo, kjer bi prebežali na egiptsko-angleško stran. Po dvasetdesetveni vožnji so nas izkrcali v Tripolisu. Z begom ni bilo nič, ker smo stali v Tripolisu, kjer smo preživeli pod šatori 34 dni. Ob prihodu v Tripolis: baš ko smo se izkrcavali je eden izmed vojakov padel na tla in kmalu nato izdihnil. Solničarica!

Po dobrem mesecu bivanja v Tripolisu, kjer smo hodili po taborišču le v kopalnih hlačkah, čevljih in s klobukom na glavi, so nas zopet vkrcali na ladjo in sicer sedaj na »Leonardo da Vinci«. Tudi tokrat nam niso nič povedali kam nas bodo peljali. Zopet ugibanje: domov? v Eritrejo? v Somalijo? Ko smo zagledali Palermo smo šele spoznali, da nas vozijo v Italijo. Izkrcali smo se v Bari, kamor smo prispeli 12. novembra. Zopet sem bil premeščen sedaj k diviziji »Gran Sasso« v Aquili, ki je bila baš tedaj mobilizirana. Izprosil sem si dopust in ga izrabil temeljito kot vidite.

Res ni prijetno tako potovati v gneči in vročini in ne da bi vedel za cilj. Slutiš le, da te peljejo v klavnico. V klavnico za nek fantastičen rimski imperij.

ERNEST RADETIĆ,
sadašnji urednik »Mladost«

nas uz urednika Radetića svojim radovima stranice »Mladost«, što je već samo po sebi interesantna pojava.

KAKO JE PRED 30 GODINA NASTAO »MLADI ISTRAN«

»Mladost« pokrenuo je poznati naš omladinski književnik Josip A. Kraljić, tada učitelj u Malom Lošnju. On se kao mlad učitelj dulje vremena bavio misliju da pokrene omladinski časopis, jer je u svom radu opazio potrebu da se mladji naraštaj što više predobije za knjigu. Za to mu se pružila zgodna kad je bio premješten u Mali Lošinj, na školu Cirilo-Metodove družbe. Početkom decembra 1905 odlučio se Kraljić na posao, u sporazumu sa svojim drugovima na školi.

Baš nekako u to vrijeme, priča sam Kraljić o tome kako je počeo izdavati »Mladost Istrana«, osnovana je u Malom Lošnju i prva tiskara. Vlasnik, a ujedno i slugar bio je neki Saxida, Talijanac iz Trsta. Inače pošten čovjek, a po svom političkom uvjerenju — socijalista.

I sada počinje zanimljiva i dosta karakteristična za naše prijeratne prilike u Istri historija prvog broja »Mladost Istrana«. Iznosi je sam Kraljić u broju »Mladost Istrana« koji izlazi ovih dana, posvećen tridesetogodišnjici pokretanja našeg prvog omladinskog lista u Istri. (Osim ovog Kraljićevog članka zanimljive su uspomene koje o listu iznose još Car, kao urednik »Mladost Istrana« (iza Kraljića), zatim Vladimir Nator, te sam Radetić o svojem »Mladost Istranu«).

Kraljić opisujući atmosferu koja je vladala u Lošnju u vrijeme pokretanja lista, kaže:

— Čim se to u Lošnju saznalo, navališe lošnjiški vlastodršci, oboružani jezikom i pretnjama na tiskara Saxidu, koji je već slagao gradivo za prvi broj listića, tražeći od njega da prekine sa slaganjem i da mi otkaže štampanje. — I jedne večeri zatekoh ih pred tiskarom u tolikom broju, da sam se ozbiljno pobojao i za svoju vlastitu kožu. Pretinje, psovke i stisnute pesnice okrenuše se prema meni i teškom se mukom probih u tiskaru, gdje sam našao bljeda i zaprepašćena g. Saxidu.

— »Porušit će mi sve, reče mi dršču-ćim glasom. Na općini traže da mi se oduzme koncesija i da se odmah osnuje druga tiskara. Ali ja se ne dam... listić će se štampati, samo ako vi to hoćete!«

U to je, opisuje dalje Kraljić, izvana doletio kamen i kroz razbijeni prozor pao do naših nogu.

— Ne dragi gospodine Saxida, rekoh. Kad već jedan dječji listić ovoliko smeta našim građanima, ja neću da vi poradi mene trpate i konačno stradate...

— Tiskaru se pomolila suza u oku, a ja uzeh rukopise i već složeno i korigrano gradivo i prvim parobrodom otplovih u Pulu, da u tamošnjoj našoj narodnoj tiskari Laginja i drug ugovorim i uredim sve potrebno za nesmetano štampanje i izlaženje listića... I 15. januara 1906 godine osvanuo je prvi broj, otisnut u Puli, a sa oznakom izlaženja u Malom Lošnju.

List je, kako iznosi dalje Kraljić, pozdravljen u Istri velikim oduševljenjem, i već prvih dana javilo se oko 1000 pretplatnika. A već poslije 6 mjeseci taj je broj poskočio na preko 3.000.

Prvi suradnici lista bili su: Katalinić, Car, Ernest Jelusić, a izvan Istre javili su se Bogumil Toni, Jelica Belović-Bernadzikovska, Lj. Varjačić, Davorin Trstenjak, Jakov Majnarić, Crnko i drugi.

»MLADI ISTRAN« I »MLADI HRVAT«

Kraljić je list uredjivao skoro tri godine. Kad je on, 1908, otputovao u Južnu Ameriku, da među našim iseljenicima u Rosario de Santa Fe u Argentini pomogne oko uredjivanja lista »Materinska Riječ« — preuzeo je »Mladost Istrana« u Opatiji Viktor Car-Emin.

Prvi broj lista, koji se sada zvao »Mladi Istran«, izašao je o Božiću 1908. A malo iza toga, nešto više od godine dana list je promijenio naziv i od »Mladost Istrana« postao »Mladi Hrvat«. O toj promjeni kaže Car među ostalim:

TAJNE INSTRUKCIJE MUSSOLINIJA TALIJANSKOJ ŠTAMPI

Pravo značenje »javnog mnijenja« u Italiji

»Oeuvre« Pariz, od 4. januara, donosi pod gornjim naslovom članak Sergea Ala, u kome se kaže:

Antifašistička talijanska štampa i Manchester Guardian već su objavili listu naredjenja koje je ministarstvo za štampu i propagandu uputilo talijanskim listovima. Uslijed ovog objavljivanja rimska vlada je 12. novembra odlučila da pismena naredjenja zamjeni usmenim naredjenjima koja su prefekti davali novinarima. Međutim, u praksi ova izmjena pokazala je da ima mnogo nezgoda... Da bi se izbjegla indiskretna prouzrokovana su zabune i pogreške. Desilo se na primere da neko »ne« bude zaboravljeno i tada naredjenje da se ne govori postojalo je naredjenje da se »govori«, sa svima neizbježnim posljedicama koje se lako mogu zamisliti. Uslijed ove situacije vlada je bila primorana da se vrati na sistem pismenih naredjenja. Niže navodimo naredjenja koja su upućena listovima od 23. novembra do 23. decembra:

23. novembra. — Ne treba govoriti o popuštanju etiopskog fronta. Ne treba govoriti o žutoj opasnosti, o dampingu i o osvajanju etiopskih pijaca od strane Japana. Opširno donositi vijesti iz Egipta koje se odnose na antibritanski pokret, ne dajući ipak naročito u naslovima, utisak o našem zadovoljstvu. Ne treba se baviti situacijom stranih osiguravajućih društava. Da bi se izbjegla svaka moguća reakcija Engleske protiv Brazila ne treba pridavati italofilsko značenje braziljskim izjavama u pogledu sankcija.

25. novembra. — Treba istaći inicijativu, biskupa iz Montreauxa (primjedba redakcije: inicijativa da se crkvene stvari ponude državi za rat). Ne treba prenositi vijest agencije Delta o strožijoj primjeni fašističke subote, na trgovačkom polju.

3. decembra. — Treba se zainteresovati za himnu upućenu Benitu Mussoliniju, koju je komponovao kompozitor Salustio. Ne treba više prenositi Garvinove članke u Observeru. Vijesti o posjetama Čehoslovaka u Italiju treba da budu objavljivane kao obične dnevne vijesti, bez isticanja. Ne treba preneti list broj 7 agencije Stefani iz Asnare u pogledu predaje fitaoraria Dremudum Hegasa.

7. decembra. — Francusko-engleski razgovori ne treba da budu predmet dopisa iz inostranstva. Treba se apsolutno dezinteresovati. Ne treba govoriti o zlatnome daru Italijana koji borave u Turskoj. Ne treba objavljivati dopise u pogledu naših operacija vazdušnog bombardovanja u Istočnoj Africi. Objavljivati samo zvanična

POSKUPLJENJE ŽIVOTA

Jedan prijatelj nam je iz Rima poslao pismo u kojem između ostalog piše:

Rat u Abesiniji nije mnogo promjenio lice rimskih ulica. Promet stranaca je dakako osjetljivo pao (prošloga ljeta zbog epidemije tifusa, a sada zbog rata). Nestalo je najboljih i najpoželjnijih stranaca, Engleza, ali sasvim tim tramvaji i autobusi nisu nikad bili tako natrpani kao sada. Obustavili su namime, mnogo pruga, jer je benzin strano poskupio, tj. od 1.90 na 3.88. Privatni automobili skoro su nestali sa ulica.

Cijene živim namirnicama i drugim potrebšinama u stalnom su porastu. Na pr. sapun i slični artikli skupili su za 100 do 300 po sto. Kafane, kazališta i ostala zabavišta zatvaraju se sada za 1 sat do dva sata ranije nego prije, radi toga da se uštedi na ogrjevu i osvjetljenju. Izuzetak čine jedino one ustanove koje su naročito važne za promet stranaca.

Sve teže i teže dobiju se strane novine. Sada su, na pr. zabranjene sve francuske novine, jer Talijani znadu od stranih jezika u većini jedino francuski. Stranci si sada pomažu tako da si međusobno zamjenjuju novine koje donesu.

— Moja je želja bila da listić iz kojega je progovarala naša istarska duša, udje u sve hrvatske krajeve, da se svi naši mali Hrvati upoznaju s mukama svoje istarske braće.

Time je bio svakako označen napredak lista, koji je pod tim imenom postao vrlo popularan i izvan Istre. Napredak je obilježen i u imenu suradnika, kako ih spominje Car. Sve poznata i može se reći gotovo zvučna imena naše književnosti: pored Barba Rike i Nazora, Car spominje među ostalima i Ivanu Brlić-Mažuranić, Domjanica, Benešića, Isajlu Mitrovića, Nikolića i dr.

— Tako smo mi evo nastavljali li-jepo Kraljićevo djelo, zaključuje Car.

U početku svjetskog rata, u julu 1914 »Mladi Hrvat« bio je obustavljen.

— Nije više izašao, na veliku žalost djece i odraslih, koji su ga bili srdačno prigrllili (Car).

POSILIJE RATA OPET MLADI ISTRANIN

— Iz jednog zla pali smo u drugo, stoput gore i crnje: tako karakterizira Car poslijeratne prilike u Istri prika-

saopćenja. Pomenuti da je 15. decembar godišnjica zavodjenja »tihog saobraćaja«.

14. decembra. — Što se tiče spoljne politike, treba pokazivati rezervu sa nešto pesimizma. Ne treba se baviti apelom koji je advokat Gjordan uputio potpredsjedniku Sjedinjenih Država. Na ekonomskom polju ne treba više napadati Belgiju, Poljsku i Španiju, zemlje sa kojima se vode trgovinski pregovori.

16. decembra. — Prilikom godišnjice smrti Arnalda Mussolinija, sekretar stranke dat će instrukcije o njenoj proslavi. Ne treba ništa objaviti prije proslave. Što se tiče Hoare-Lavalovih predloga, oni se mogu opširno i detaljno kritikovati, bez napadaja protiv ovih vlada i bez preterivanja u žestini. Ne treba izjavljivati, kako su to učinili neki listovi, da brzi mir u Istočnoj Africi može dovesti do mira i spokojstva u Evropi. Treba napadati masonskokomunistički front.

18. decembra. — Ne treba se baviti inicijativom koja je preduzeta u cilju smanjenja potrošnje papira. Ako listovi dobiju vijest o slučajnom pogoršanju zdravlja senatora Marconia o tome ne treba ništa objavljivati. (Senatoru Marconiu bilo je vrlo ozbiljno pozlilo na putu između Pariza i Rima. Bio je prenet u Rim i jed-noga trenutka postojala je bojazan da ne podlegne. Kasnije se oporavio. U svakom slučaju, on nije prisustvovao sjednicama Velikog savjeta, ma da su listovi tvrdili protivno. Primjedba uredništva). Ne treba se baviti sa procesom koji se vodi pred vojnim sudom u Rimu protiv petorice vojnika zbog odricanja poslušnosti.

20. decembra. — Treba pokazivati najveću rezervu povodom Hoareovog govora. Kada parlament i senat drže svoje sjednice istoga dana treba prilikom prelamanja lista staviti napred izvještaje sa zasjedanja skupštine ispred izvještaja sa zasjedanja senata. Ove izvještaje ne treba skraćivati.

23. decembra. — Pokazivati najveću rezervu u pogledu naimenovanja Edena za ministra inostranih poslova i u pogledu »toboznih« mediteranskih sporazuma. Ne treba preneti današnji članak Tevera. (Ovaj list je odmah bio povučen iz optičaja. Primjedba redakcije). Ne treba objaviti fotografije koje se odnose na prikupljanje gvozdenih predmeta. (Više je potrošeno za benzin kamiona koji su prenosili fotografije nego što je iznosila vrijednost sakupljenih predmeta... Primjedba redakcije).

17. NOVIH POLJOPRIVREDNIH ŠKOLA »ITALIE REDENTE« U ISTRI

»Italia Redenta« je osnovala u Istri 17 novih poljoprivrednih škola po selima (tip škola »Ente Faina«). Te škole imaju u prvom redu zadatak da italijaniziraju našu vanškolsku stariju omladinu po selima. Škole su osnovane po selima slijedećih općina: Brtonigla 1, Rovinj 1, Žminj 1, Kanfanar 1, Pazin 1, Barban 1, Labin 4, Plomin 4, Cres 3.

FRANC GAUDIOSO DOBIL 5 MILJONOV DENARNE KAZNI

V Napoliju su arotirali 32 deviznih spekulativ, ki so tihotapili tuje valute in jih protizakonito prodajali. Ugovoreno je bilo, da so imeli stike tudi z drugimi takimi tihotapci po drugih mestih Italije, kakor v Rimu, Trstu, Torinu, Genovu itd. Najvišjo kaznen je dobil Franc Gaudioso, ki je dobil nič manj kakor 5 milijonov denarne kazni. Alfred Tufano pa je dobil 150.000 lir denarne kazni. Vsi ostali so bili kaznovani na nižje vsote od 25.000 do 500 lir. — Oba zgoraj omenjena so tudi konfinirani. Nekaterim izmed njih so zaprl denarne zavode. — (Agi).

zujuci nastojanje da se i u novom nadasve teškom vremenu nešto učini, pa nastavlja:

— Da se spase što se spasi dalo, pokrenu moj stari prijatelj, Vinko Šepić, list za djecu »Naša nada«, dok sam ja svoje stvarce za djecu priopćivao u »Pučkom prijatelju«. Ubrzo se dogovorismo da opet uskrsmemo »Mladost Hrvata« pod prvašnjim imenom »Mladi Istranin«. Uredništvo je opet palo na moja leđa...

Uslijed prilika koje su postajale sve teže i nesnosnije, »Mladi Istranin« postajao je sve bliđji; a i okolnosti pod kojima je izlazio (nije bilo više hrvatskih škola!) odredjivale su drukčiji karakter listu. No i tako skršen, kako kaže Car, bio je neprijateljima trn u oku. Da ga očuvaju, uvukli su ga 1927 u ženski list »Veze«. Ali ni tu nije ostao dugo. Godinom 1928 prestatje i »Mladi Istranin«, zabranjen od vlasti kad i ostale sve naše novine.

VEĆ ŠESTU GODINU »MALI ISTRANIN«

Nakon stanke od dvije godine po- kreće 1930 u Zagrebu Ernest Radetić

MALE VESTI

»Corriere della Sera«, Milano, osvrće se u svom uvodnom članku od 14. januara na t. zv. međunarodnu zavjeru protiv fašističke Italije i na engleske ratne pripreme u Sredozemnom moru pa kaže, da se Italija zbog toga ne zbunjuje i ne uzbuđuje. »Isto tako nećemo davati odviše velike važnosti učtivom gostoprimstvu, koje se u blagorodnom Dioklecijanovom Splitu, danas udobnoj jugoslovenskoj luci, ukazuje engleskoj mornarici koja tamo šalje 19 svojih brodova.«

Abesinski avijatičari bacaju letke na područje zaposjednuto od Talijana i pozivlju svoje sunarodnjake da se do zadnje kapi krvi bore protiv zavojevača.

U Trstu je 16. o. mj. osnovan dopunski bataljon Crnih košulja koji će biti poslat u Istočnu Afriku. U Trstu će bataljon ostati neko vrijeme kako bi se fašisti »dostojno pripremili za junačke podvige«, piše trščanski »Piccolo«.

Tokom ovog tjedna prošla je kroz Sueski kanal za Istočnu Afriku cijela jedna talijanska divizija. Isto tako je prošlo tokom tjedna za Italiju 196 bolesnih vojnika i 817 radnika.

Italija čini ogromne napore u Albaniji da osigura sebi eksploataciju petrolejskih ležišta u Kučovu. Postavljene su dovodne cijevi od Kučova do Valone u dužini od 80 kilometara, a sada se radi na njihovom produženju do luke Krio Koro, koja se nalazi na 15 kilometara od Valone. Smatra se da bi ova ležišta mogla davati više od 100.000 tona nafte godišnje. Italija požuruje kralja Zogua da završi utvrđjenja u Milotiu, Bureli i Librazu, i da joj za njene strategijske potrebe ustupi ostrvo, Karaburun kod Valone.

»Wiener Neueste Nachrichten«, od 14. januara, opisuje rudna blaga Italije, s obzirom na sankcije. Ističe važnost ležišta uglja, koja mogu da posluže za pokrivanje domaće potrebe goriva. Talijanska ležišta mrkog ugljena cijele su na najmanje 400 milijuna tona, ali kvaliteta nije jednaka. Najbolji mrki ugljen nalazi se u Istri, Veneciji i Sardiniji i to oko 100 milijuna tona; ali ova ležišta već su u znatnoj mjeri iscrpljena.

Italija kuje talire Marije Terezije iz svojih srebrnih lira koje povlači iz prometa, piše bečka »Reichspost«.

Ista francuska tovarna, ki izdeluje za Italijo strupene pline, pošila obemem plinske maske za abesinsko vojsko. Francoski tovarnarji služijo torej na obeh straneh.

Prenaseljenost Italije, pravijo, da je upravičeni razlog italijanskih zahtev po Abesiniji. Ta »prenaseljenost« pa izgleda takole: 12.500 veleposetnikov ima 7.000.000 hektarjev zemlje ali 47 odst. celotne obdelane površine, vseh drugih 22.500.000 zemljiških posestnikov pa ima le 8 milijonov hektarjev zemlje.

Utvrđivanje britanske avionske baze na otoku Cipru dovršava se. Ova avionska baza je od naročite važnosti da se spriječi eventualni napad talijanskih aviona na Sueski kanal.

Zahteve konference afričkih naroda. Na konferenci afričkih naroda v Bleaufontainu u Južni Africi je bila sprejeta resolucija, ki najostreje obsoja italijanski vpad v Abesinijo. Resolucija poziva afričke narode, naj store vse za podpiranje Abesinije v njenem boju, ter poziva Društvo naroda, naj uporabi vse sankcije in osnuje v danih okolščinah tudi vojaški blok proti Italiji.

Talijanski parobrod »Col di Liano« je 15. o. mj. prispio u Šibenik na putu za Istočnu Afriku. Na brodu su bili veliki bombarderski avioni sa poslugom u civilu. Brod je ukrcao 550 kubika drvene gradje.

»Mali Istranin«, list koji je preuzeo na sebe baštinu »Mladost Istrana« i »Mladost Hrvata«, da u novim, sasvim izmijenjenim prilikama, vrši zadaću okupljanja istarske djece — našalost samo one izvan Istre — da među njima širi ljubav do Istre. Sa zadaćom takodjer da udje ne samo u sve hrvatske krajeve, poput Carevog »Mladost Hrvata« prije dvadesetak godina, već i u svaki kraj Jugoslavije, da se mali Jugoslaveni upoznaju s mukama svoje istarske braće.

List tu svoju zadaću među najmlađima uspješno vrši već šestu godinu; prvi je broj izašao 21. III 1930. Uz urednika, u njemu suradjuju stari suradnici našeg prvog omladinskog lista: Kraljić, Car, Katalinić i Nator — kao i mnogi novi, među njima i Mate Balota, dr. Šime Žužić od naših, zatim Gabriel Cvitan, Rad. Kovač, Drag. Lukež od ovdješnjih omladinskih autora.

Tako se produkuje pod novim imenom i u novim prilikama uloga i djelovanje prvog našeg omladinskog lista. Ali je zadatak jednak: danas kao i pred 30 godina. (ar).

NAŠA KULTURNA KRONIKA

NAGRADJENI OMLADINCI ZA PRILOGE U »JADRAN- SKOM KOLEDARU«

Stefan Nabergoj

U prethodnom broju smo donijeli ime-
na nagradjenih pisaca u omladinskom dije-
lu »Jadranskog koledara«. Danas donasmo
kratku biografiju pojedinaca:

Nabergoj Stefan (»Tri korake« — 100
din) se je rodio u Mančah pri Vipavi 22.
decembra 1915. Obiskovao je ljudsko šolo
v Ložal pri Vipavi, dokler ga ni poslala
njegova teta v Alojzeviško pripravnicu v
Gorico. Leta 1929. se je skupno s starši
preselil v Jugoslavijo. v St. Ili pri Maribor-
u. S tetino podporo obiskuje sedaj realno
gimnazijo v Mariboru (sedmi razred).

Zora Rupena, (»Mati, nasvidenje!« —
50 din) je rojena v Kastelvenetu v Istri
blizu Pirana. Od tam se je preselila s dru-
žino v Maribor, kjer se sedaj biva. V Ma-
riboru je dovršila klasično gimnazijo. Se-
daj studira na zagrebški univerzi filozofijo.
V svojem pismu, ki smo ga prejeli pripo-
minja: »H koncu naj pripominam še to, da
me zelo boli usoda naših primorskih pode-
želskih žena, kar sem tudi hotela izraziti
v svoji črtici.«

Klavora Milenko (»Danes malo — jutri
malo« — 50 din) sin učitelja v Ljubljani.
bil rojen 6. sept. 1922. v Železnikih v Po-
ljski dolini. Živel je ves čas v Jugosla-
viji in obiskuje sedaj IV. razred realne
gimnazije v Ljubljani. Le o počitnicah je
šel večkrat na rodni dom svojih staršev
in dobil tako tesno zvezo z našo zemljo.
Vtisnil si je globoko slike z bomske kotli-
ne. Starši mu s svojo vzgojo vcepilajo lju-
bezni do njih doma, tako da ga ne bo mo-
gel nikoli pozabiti. O počitnicah je stalni
tovariš slovenskih otrok iz Trsta, ki pri-
hajajo vsako leto v Medno pri Ljubljani
na odjeh. Obljubljen je, da bo napisal še kaj.

Crnobori Marija (»Meštrica Mara« — 50
din) rodjena je 1. oktobra 1918. god. u Ba-
nolama kod Pule. S roditelji emigri-
rala u Jugoslaviju. Roditelji borave u No-
vom Sadu, a ona polazi II razred drž. stru-
čne učiteljske škole u Zagrebu. Pitomica
je Istarskog dječak internata.

Ribarčić Marija (»Poklade« — 50 din),
rodjena 23. januara 1919. god. u Lupoglavi
kod Roča u Istri. Roditelji žive u Lupogla-
vi. Ona polazi u Zagrebu IV razred gra-
danske škole. Pitomica internata.

Petar Pribetić (»Jesen« — 50 din) ro-
đen 1915 u Pribetićima kod Poreča, gdje
mu žive roditelji. Učenik je VIII razreda
realne gimnazije u Zagrebu.

Srdjan Flego (»Noć« — 50 din) rođen
5. augusta 1920. god. u Voloskom. Školu je
pohadjao u Voloskom, Matuljama i Opatiji.
Sada učenik V razreda realne gimnazije u
Zagrebu. — Majka Marija učiteljica u
Bednji. Pitomac je internata.

LASKAV PRIKAZ NAŠEG KALENDAR

U splitskoj reviji »Soko na
Jadranu«, koju odlično uređuje
naš saradnik Stipe Vrdoljak, izašao
je ovaj prikaz »Jadranskog koleda-
ra za 1936. god.«

Prošle godine izašao je prvi put. Bilo
je to uistinu nešto neočekivano, upravo
senzacija, jer nismo bili navikli da se u
koledarima iznaša tako raznovrsna i bo-
gata i u svemu odlična štiva. Znali
smo dobro, da naša emigracija iz Julijske
Krajine ima odličan kadar naučenjaka i
mislioca, umjetnika, pjesnika i uopće iz-
vrsnih pera, pa ipak je bilo uistinu izne-
nadjena za emigraciju i neemigraciju kad
smo dobili kalendar u ruku. K tomu su i
prijatelji Istre dali vrlo dobre i važne pri-
loge čime je vrijednost koledara samo
poskočila.

Posljedica je bila, što u uvodu ovogo-
dišnjeg koledara spominje dr. Čok, da je
koledar postao nova jaka kopča, koja je
emigraciju povezala, a osim toga su ne-
emigranti dobili zaokružen uvid, vrlo in-
teresan, u prošlost i tešku sadašnjicu
te naše, nikad neprežaljene i srcu drage
zemlje, u njenu bogatu kulturu, potrebe
itd. A time su počeli za nju pokazivati i
više interesa, koji na žalost ni izdaleka
nije još takav, kakav bi morao da bude.

Novi kalendar za 1936. u redakciji ne-
murnog Toneta Peruška i Joška Žiberne,
sadržajem stavlja se potpuno uz bok pro-
šlogodišnjem. Velikom većinom sve je od-
lično, od naučenjčkih radova — do bele-
trističkih. Ovi zadnji odišu naročito to-
plinom, uvjerljivošću i prirodnošću. I naj-
boljoj reviji bilo bi na čast mnogo toga
što je u ovom koledaru napisano.

I u ovogodišnjem broju nalazimo više
raznovrsnih i naučenjčkih radova, prijat-
elja Julijske Krajine, neemigranata.

Ovogodišnji kalendar je veza sa prošlo-
godišnjim, njihov materijal proširit će zna-
nje o toj našoj zemlji i emigrantima i ne-
emigrantima.

A onda još nešto: i prošlogodišnji i
ovogodišnji kalendar, kad ga pročitaš, odiše
nekom toplinom i privlačivost, pa mu da-
ješ u svojoj knjižnici ili stelaži za knjige
neki intimniji i posebni kutić.

Ovogodišnji kalendar ima i neku novost:
donaša radove najmlađih emigranata, od
kojih su nekoli vrlo interesantni.

Čitira cijeli sadržaj, pa zaključuje sa
preporukom da ga sokoli nabave.

Zora Rupena i Klavora Milenko
pozivaju se da jave svoje adrese kako bi
im se mogle poslati nagrade koje su dobili
za svoje sastavke u omladinskom dijelu
»Jadranskog koledara«.

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

ISTRA—TRST—GORICA—SUBOTICA
POZIV NA GLAVNU SKUPŠTINU. Emigrant-
sko društvo »Istra—Trst—Gorica« u Subotici od-
ržat će svoju četvrtu glavnu godišnju skupštinu 2.
februara 1936. godine u 2. sata poslije podne u
Gradskoj školi u Subotici, Vilsonova ulica broj
38 (kod Pravnog fakulteta) sa slijedećim dnevnim
redom: 1. Pozdrav predsjednika, 2. Izvještaj taj-
nika, 3. Izvještaj blagajnika, 4. Izvještaj nadzor-
nog odbora, 5. Apsolutorij odborima, 6. Pitanje da-
ljeg opstanka društva, 7. Biranje upravnog i nad-
zornog odbora, ako se skupština odlučila za dalji
opstanak društva, 8. Eventualija. — »ISTRA—
TRST—GORICA« — SUBOTICA.

GLAVNA SKUPŠTINA »ISTRE« U BRODU
Prosvjetno i potporno društvo »Istra« u Slav.
Brodu održat će svoju redovnu glavnu skupštinu
u nedjelju, dne 2. februara 1936. godine u dva sa-
ta poslije podne u Sokolarni, na koju sve članove
najučtivije pozivlje. — Dnevni red: 1. Pozdrav
predsjednika, 2. Izbor dva člana za ovjerače za-
pisnika, 3. Izvještaj tajnika, 4. Izvještaj blagajni-
ka, 5. Izvještaj nadzornog odbora, 6. Razrešnica
starijoj upravi, 7. Izbor nove uprave, 8. Eventualia.
U slučaju da do tog vremena ne bude okupljen
dovoljan broj članova, skupština će se održati jo-
dan sat kasnije bez obzira na broj prisutnih. —
Predsjednik: V. Benazić s. r. Tajnik: J. Macuka
s. r.

PRIREDA ODMLADINSKE SEKCIJE DRUŠTVA »ISTRA« U ZAGREBU

Omladinska sekcija društva »Istra« održat će
26. o. mj. u 10 sati prije podne svoj redoviti sa-
stanak sa predavanjem brata Šrotića (Poljopriv-
reda Istre).

Istog dana u 4 sata popodne bit će društvu
na čajanka u društvenim prostorijama. Pozivaju
se prijatelji da dodju u što većem broju.

KONSTITUISANJE NOVOG ODBORA DRUŠTVA »GORTAN—BAZOVICA« U SARAJEVU

Novi odbor udruženja emigranata iz Istre, Tr-
sta i Gorice »Gortan—Bazovica« Sarajevu, kon-
stituisao se ovako: Upravni odbor: predsjednik:
Klarić Mihalje, v. pošt kontrolor, potpredsjednik:
Ravnikar Aleksandar, penzioner, tajnik: Kenda
Vladimir, prepart, blagajnik: Štok Viktor, po-
drumar. Predsjednik soo. otkoje: Vekar Franjo,
činnovnik, izvjestitelj za štampu Bonić Marijo, čin-
ovnik, odbornik: Rejz Ivo, činnovnik, Kovačić
Ernest, radnik, Rustija Oskar, radnik, Zamjenici:
Rupnik Franc, obrtnik, Gira Ljubomir, obrtnik,
Pavlin Ivan, posjednik, Kobač Viktor, zidar. —
Nadzorni odbor: Dr. Karabajić Saluator, primarij,
Josip Znidarić, banski savjetnik, Brečić Ignac,
pošt. revizor, Zamjenici: Blečić Ante, školski
upravitelj, Gerželić Anton, portir. — Povjerenik u
Brezici-Vareš: Velikanja Ivo, rudar. Povjerenik u
Zenici: Hvala Anton, tajnik u Zenici: Klarić
Josip.

PREDAVANJE DRUŠTVA »SOČA« V LJUBLJANI
Društvo »Soča« priredi v soboto dne 25. t. m.
svoje 228. predavanje v XVII sezoni predavanj v
salonu pri »Lovu« ob pol. zvečer. Predavaj bo
naš rojak g. dr. Branko Vrčon, publicist, o te-
mi: »Med Rimom, Adis Abebo in Zor-
nevo«.

U FOND »ISTRE«

Soklić Jakob, mesni župnik,
Slovenjegraec D 10.—
Mlekuz Eva, Maribor D 20.—
Starac Smiljan, Rudnik »Dre-
nica«, Vučitrn D 15.—
U prošlom broju objavljeno . . D 38.321.10
UKUPNO D 38.366.10

SMRT UGLEDNOG ISTRANINA

Umro je 96 godišnji Frane Pošćić—Cimbić

Rodio se god. 1839 na tvrdoj strmini
niže Veprinca u Istri. Umro je na onome
svome kamenu prije nekoliko dana navr-
šivši devedeset i šest godina. Svijest —
može se reći — nepomućena do posljed-
njeg daha; snaga i žilavost izdala ga malo
prije smrti. Ta njegova snaga i žilavost
postale su nadaleko poslovlične: kad se u
krajevima oko Učke reklo Cimbić — kao
da se reklo — Kraljević Marko. Kad bi
vam stisnuo ruku, morali biste da se na-
pregnete, da ne zajauknete, tako bi vas la-
ko stisnuo.

Rodio se na kamenu, na kamenu i
ostao: seljak, ali svoj. Svijestan Hrvat i
Slaven ponosio se svojim rodom kao ma-
lo ko. U narodnim borbama uvijek u pr-
vim redovima, neustrašiv, pun zanosu.

Čitati i pisati naučio ga je Volčić, neg-
dašnji veprinački župnik, kome naš narod
duguje mnogo. To je onaj Volčić, koji je
u raznim mjestima istarskim kupio i od
propasti spasio lijep broj glagolskih listi-
na i napisu iz davnih vremena. Cimbić je
često spominjao svog učitelja Volčića i po-
nosio se, što mu je u onom njegovom tra-
ganju bio i on ponekad na ruku.

Još jedno slavno ime, što je pokojnom
Cimbiću bilo često u ustima: Kurelac! Dok
je taj vanredan čovjek živio na Rijeci kao
profesor ondješnje gimnazije, često je za-
lazio u bližnju Istru, a još se češće penjao
u Veprinac u posjete svome prijatelju za-
služnom Volčiću. Kod njega je upoznao on-
da još mladoga Cimbića i uzimao ga sa
sobom na izlete u okolici Veprinca i bilje-
žio imena humaka, dolaca, potoka itd. —
sve kako mu je mladi Pošćić kazivao. Kad
bi naišao na kakvo nezgrapno ime, Kure-
lac bi se nakostrešio i odrezao: od sada
unaprijed to mjesto zovi kako sam te ja
poučio!

Na tim izletima ležeći na travi, Ku-
relac je mladome Cimbiću govorio o Sla-
venstvu i velikoj Rusiji. I rekao bi mu: —
Svima nama spas će jednom doći odanle,
samo od Slavenstva! Nije daleko vrijeme,
kad će se čitav svijet pograbit u koštac,
od toga rata ne će svi naši imati sreće,
ali će za njim slijediti drugi, i taj će biti
za nas mnogo povoljniji. Bit ćemo svoji...
Vječni spomen našem nezaboravnom
starcu i naše najiskrenije saučešće vrijed-
noj rodbini. —

V. C. E.

BOŽIĆ LADO: RAZGOVOR Z G. MATIČI- ČEM, PISATELJEM KNJIGE »NA KRVAVIH POLJANAH«

Kadarkoli dobi naš problem novega pri-
jatelja, bodisi izmed svobodnoga jugoslo-
vanskoga naroda, ali izmed tujih naroda,
tedaj dobe naše vrste, naš človek in naša
zemlja v Julijski Krajini novega borca za
pravice do življenja in za svobodo zlato.
Tedaj se tudi naše vrste nekoliko dvigne-
jo iz otopenosti, dobijo novih moči in no-
vega poleta. Zavedi, da nismo sami sebi
prepuščeni, dejstvo, da se hoče tudi drug
z nami boriti, nas krepi in dviga. Vsak tak
vzgleđ je vzgleđ najiskrenjeje ljubezni do
teptanih, poln najčistejšega idealizma. Ko-
liko se mora zatajevati pred očiti, ki so
tako pogosti: Kaj te briga; pusti, saj nimaš
tam ničesar. In res, mnogi omagajo; le
najplemenitejši ideali, najlepše duše in naj-
iskrenjejši in brezkompromisni borci osta-
nejo. Vsakemu takemu delavcu in borcu
moramo biti hvaležni za vsako najmanjšo
delo, ki ga stori za našo stvar; zato glei-
mo, da ga čvrsto priklenemo nase. Danes
morda šele posameznik, toda kadar bomo
za takimi prvaki pridobili še druge, kadar
bo vsak svoboden Jugoslovčan, prekrvašen
z našo mislijo, tedaj bo napočil odločilen
dan, dan svobode in vstajenja našega na-
roda v Julijski Krajini. Izmed takih redkih
primerov je tudi pisatelj knjige »Na krva-
vih poljanah«. Kdo izmed nas je ni čital?
Ali se ne spominjate, kako je segala po
njej roka italijanske oblasti, toda čimboli
je bila preganjana, tembolj smo jo čitali.
Prva je prišla na črno listo, ker je govo-
rila resnico.

Ko sem zaznal, da piše pisatelj večje
delo o našem narodu in naši zemlji v Ju-
lijski Krajini, sem ga pred kratkim posetil.
Stavil sem mu nekaj vprašanj in med
nama se je razvil sledeči razgovor:

Zakaj in kdaj ste se začeli
zanimati s tako ljubezni za
našo zaslužneno zemljo in lju-
di? Ali poznate naše kraje in
narod ter usodo Julijske Kra-
jine?

Doma sem tam, kjer pričinja kraški
svet, kjer se lomi gravitacija od Ljubljane

k Trstu. Spominjam se, da so naši ljudje
hodili pred vojno kupovat in trgovat na
obe strani: po sukno v Ljubljano, po riž in
olje v Trst. Pili so le vipavca in kraški
teran, poznali niso ne cvička ne štajerskih
vin. Tako me je vso mladost brila kraška
burja. Dasi rojen na tej strani državne me-
je, sem z zanimanjem zasledoval vse poli-
tično in kulturno življenje v Primorju. V
vojni pa sem se seznanil z vsako pedjo te
zemlje. Slišal sem vpiti kamenje, videl lju-
di, ki so med dvema ognjema kazali od-
pornost, češ, na svojem smo, nikogar se
ne bojimo. To je žilavost.

Ali res pripravljate obširno
delo iz življenja našega na-
roda v Julijski Krajini?

Da. Pet let se ukvarjam s tem. Je ši-
roko zasnovano delo. Če polje po sreči,
sredi leta sem gotov.

Kakšne so osnove dela in kak-
šen naj bo njegov namen?

Po Bazovici sem se zaril v to izmu-
čeno zemljo, prisluhnil njenemu utripu, ter
skušal prodreti do bistva. Ko sem delal za-
snovo, sem si stavil vprašanje: Čigava je
zemlja? Segel sem do temeljev, to je daleč
nazaj. Delo naj bo epopeja našega narod-
nega kolektiva v borbi za posest in kruh.
Izgubljena zemlja govori: Življenje deda,
očeta in sina. Oranje ledine in divje gošče,
skrivnostna melodija prašume. Črna zem-
lja, setev, pašnja in borbe dedov. Doba
očeta: ženitev, zorenje, razrast jakoga ro-
du. Vzgon novega pokolenja: boj, izguba
zemlje. Mlajši rod spregovori: brezobzirno
trga lažno naličje, gazi v živo, lomi spone.
Noč. Molk rjove. Velika beseda. Justifi-
kacija.

Ali predvidevate v tem delu
tudi rešitev našega naroda in
kakšno?

Izredna lapidarnost, daje delu pač iz-
jemno obeležje. Brez otipljive tendence,
brez solzave težnje po rešenju. Le trda,
neusmiljena realnost. Zato tudi ni banalno
zaokroženega konca o srečnem snidenju in
veseli životu. Moj čisto zasebni odgovor
na to vprašanje je pa naslednji: Romanska
rasa propada, je stara, izživelja se je. To
so njene poslednje brce. Ali določeneje: Za-
vist na smrt bolnega, ki hoče vseokrog
okužiti s svojimi pljuanci. Toda prirodnih
zakonov ni moči opljuvati, ne ustrahovati.

Tu ne pomaga ne ogenj, ne jeklo, ne plin:
kar je gnilega mora v zemljo! Njena epoha
je skoro zaključena.

Katera dela, ki obravnavajo
probleme naše zemlje ste že
izdali?

Roman »V robstvu«, ki obravnava živ-
ljenje sužnosti. Je to razborito delo, izda-
no pred desetimi leti, s katerim se pa ni-
kakor ne ponašam. Dalje drama »Molk«, ki
je sicer prešla pred leti priznanje literarne
žirije v Splitu, ni pa prišla spriču cenzure
nikoli na oder. Mimo tega tudi moja vojna
beletristika: »Krvave poljane« in »Ognje-
na žica«, zajeta iz tega ozemlja ter vojna
drama »Prvi val«. V tej zvezi bi omenil
še svojo koroško povest »Moč zemlje«.

Kakšno pomoč naj Vam nudi
pri izdaji epohalnega dela naša
emigracija s svojimi organi-
zacijami in »Istro«?

Povejte mi založnika, ki bi hotel riski-
rati knjigo takega obsega in ki obravnava
našo veliko, rano? Pravi, da ni izvirnih
del. Mislim pa, da je le apetit po tujem
blagu prevelik. Odlučil sem se torej izdati
knjigo v lastni založbi. Tu bi pa računal
vsekakor na pomoč vaših emigrantskih
društev in »Istre«. Morda bi mi pomagali
zbirati naročnike, ali pa mi na ta ali oni
način omogočili izdajo. Delo bo obsegalo
400 strani velikega knjižnega formata. Ako
bo odziv ugoden, tedaj ga oddam v tisk.

Vaša sodba o kulturi Julijske
Krajine in o kulturnem gibanju
naše emigracije?

Dokument vsega ogromnega kulturnega
dela na narodno-obrambni razstavi, ki je
bila lanske jeseni v Ljubljani, govori do-
volj nazorno in jasno. Tu je vsaka pripom-
ba odveč. Tisti, ki je vse to ustvarjal, pač
ne more zlepa umreti. Nemogoče je zadu-
šiti žive vrelce. Nekaj časa se pač zadrži
živi vir, toda najde si novih potov in strui.
Ena struja si je utrla pot v emigracijo. S
seboj je prinesla vse, kar premore. Tu sku-
ša nadomestiti ono, kar je tam izgubljeno.
Hoče se duhovno izživeti zase ter za one,
ki so ostali tam. Popolnoma naravno, saj
ste tavali kakor izgubljene ovce in trajalo
je nekaj let, da ste se končno znašli in
vživeli v novo življenje.

Naloge in dolžnosti emigrant-
skih pisateljev?

Delikatno vprašanje. Odgovoriti hočem
tudi na to. Nekateri emigrantski pisatelji
so produktivni. Dejal bi: žilavi. Ti poslu-
šajo glas z doma, klicarji so. Kako bi mol-
čali, ko pa je v njih kri onih, ki so ostali
tam. So pa tudi drugi, ki morda ne občutijo
v sebi poslanstva z doma. Kdo bi sanjal
o luni, kdo brenkal na strune miloglasne,
ko pa živimo v sami težki disonanci?

Vaše mnenje o zanimanju ju-
goslovanske javnosti za naše
brate onstran meje?

Po vojni ni manjkalo ognja in razume-
vanja za okupirane kraje. Z leti pa se je vse
to močno ohladilo. Kako in zakaj? Vzro-
kov je več. Izmed teh je eden prav speci-
jalen in pristno naš. To je pendrek. Da
Zalostna nam resnica. Ta je čudovito po-
gasil ogenj, s silo vtepel v ljudi brezbriz-
nost, da celo gnus. Ta je čudovito zdelal
našo mlado iredento. Tudi jaz sem se bo-
ril proti tej nagnusni palici in pisal prote-
ste v časopise. Je pa zarezalo ost v ta
problem dalje tudi kruhorstvo, sebičnost,
borba za obstanek, kriza in druge težke
brige. Pod težo teh je zamrla iskra do iz-
gubljenih bratov. To je povsem razumljivo
in človeško. Zato smo že ob raznih prili-
kah opazili, da je bilo v Beogradu več
ognja kakor pri nas. Modrujemo o raznih
treningih, zanimamo se za olimpijske igre,
razpravljamo o bodočnosti nogobrca in o
vsem podobnem. Zemlja pa nam gori pod
nogami...

K pisateljevim besedam nimam ničesar
več dodati. Sam se je predstavil našim vr-
stam z odkritimi, odločnimi besedami, ki
izžarevajo najplemenitejša čustva do naših
zatiranih in tlačanih. Biti nam mora
vzgleđ, pa tudi opomin vsem malodušnim.
Naš je. Kot glasilac naše besede bo njegov
glas našel močan odmev tudi med brati v
svobodi. Zato pa mu moramo tu javno iz-
reči našo prisrčno zahvalo za vse njegovo
delo v prid našim onstran meje. Naša
dolžnost pa je, da ga v delu tudi vse-
stransko podpremo, saj nam bo podaril
stvaritev, ki obsega življenje našega naro-
da na lastni zemlji od naselitve pa do Ba-
zovice.

Delo obeta biti izreden dogodek v živ-
ljenju naše emigracije in naše propagande.

Ogromno sniženje zimске obuće

Našim mušterijama pružamo priliku, da mogu jeftino kupiti još jedan par cipela, u kojima će sačuvati zdravlje od nevremena, koje će nastupiti. — Ne oklijevajte, požurite se, dok imamo sve brojeve na skladištu.

~~49.-~~
39.-
Veći brojevi
49.—

Bijele snježne cipele od gume, obrubljene krznom, tople elegantne za naše najmilije.

~~69.-~~
49.-

Čizmice za djake i naše male nevaljalce.

~~69.-~~
59.-

Tople meltonke postavljene sa vunom, đonovi ne propuštaju vodu.
Muške **62.—**

ZIMSKIM ČARAPAMA SNIZUJEMO
TAKODJER CIJENE.
POSJETITE NAS!

~~79.-~~
59.-

Tople snježne cipele sačuvat će Vaše zdravlje i skupe cipele od snijega, kiše i blata.

~~69.-~~
59.-

Muške snježne cipele, toplo postavljene obuvaju se na cipele od kože. Praktične i elegantne.

~~99.-~~
79.-

Čizme od gume za rad po vodi i blatu.

OPANCI OD GUME: muški - prije Din 39.- sada **29.-**
ženski - prije Din 35.- sada **25.-**
dječji - prije Din 29.- sada **19.-**

Bata